

Юрій ГОРБЛЯНСЬКИЙ

Львівський національний університет імені Івана Франка

УДК 821.161.2-1"2022".09Гордон О.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2024.76.12597>

«МОЖЕ СТАТИСЬ: ПОЛІТ ТВІЙ УВІЧНИТЬ ЦЕ МІСТО»: про поезію Олександра Гордона (за збіркою *Метафори любові та війни*)

А небо викрадає наші вірші,
Немов, крім нас, нема поетів більше! (О. Гордон)

Напродиво повноголосо пропонує читачеві Олександр Гордон свій відточений до філіграні лірико-медитативний мелос у збірці *Метафори любові та війни* (Харків : Майдан, 2022, 136 с.). Поетова впевненість зрозуміла, адже це вже його 35-та книга. Варто зважити й на те, що їй передувала підсумкова, ювілейна (до 60-річчя від дня народження) збірка *Площа Поезії* (Харків : Майдан, 2021), куди увійшло десять циклів-«книг», які на високому естетичному рівні репрезентували його добірне ліричне слово.

Прикметно, що відпочатково процес читання нової книги О. Гордона заронує в темрявні закутки свідомості тривожне відчуття, начебто перечитуєш умисно зібрані жужмом під однією палітуркою найбільш досконалі, ледь не антологічні тексти маститого класика-літератора. Але, щойно відгетькаєшся від хибного першовраження, як стихійна повинь майстерно оркестрованого інтелектуалізованого ліризму текстів поступово починає заповнювати духовне єство читача. А коли ж урешті оговтуєшся від нав'язливого шумовиння відлунь хаотичного читацького досвіду, тоді самозабутньо занурюєшся в інтенсивний діалог із відверто непростим і, без сумніву, своєрідним поетичним світом.

Перше, що впадає в вічі, це системно продумана, якщо коректно так висловитися, концептуальна структурованість книги: передмова, сім розділів (ліричне «семикнижжя»), післяслово й вибрана бібліографія творчого доробку автора. Вступне слово професора-філолога Юрія Ковбасенка та синтетичний огляд (післяслово) стадій творчого зростання поета Марти Левицької, вміщені у книзі, мають чітку мету – зацікавити й упевнити потенційного реципієнта у поважній відповідальності акту освоєння чергової поетичної книги О. Гордона. Окремі передмовні та післямовні тези, незважаючи на їхню істотну інформативність та безсумнівну об'єктивність, мають виразно панегіричну тональність із суперлятивними акцентами, відвертими захвалюваннями, що зазвичай (і здебільшого!) може насторожити, відлякати, вихолодити читацьку цікавість до самих текстів. Але, на щастя автора, ті похвальні пересади не стають фатальною ложкою дьогтю до смаковитого меду його поетичного слова. Відомо ж бо, що більшість читачької аудиторії злегковажить «рекламними» розважаннями й відразу ж упірне в ліричну стихію віршів, адже саме в них можна почути справжній голос поета. Сприяє зацікавленню книгою й естетична оздоба обкладинки, на авантитулі якої

поміщена репродукція картини видатного німецького живописця-експресіоніста Франца Марка *Боротьба форм* (1912), а на звороті – фото автора з низкою характерних автоцитат. Отож розпочнімо й собі безпосередню розмову з уміщеними в збірці текстами.

Мозаїку семи розділів збірки *Метафори любові та війни*, справді, наче укладали з найдобрішої смальти, зі зразкових ліричних текстів, причому в ауру заявлених у титулі макротем «любові» та «війни» автор вплітає й найбільш характерні для нього «сюжети», яким присвятив майже сорокарічні творчі пошуки: України як «метафори світу», а також метафоричні образи Львова, поезії, верлібру й перекладу. Назви кожного циклу, а також численні першорядки й заголовки віршів містять слово «метафора», що таким способом фокусує увагу читача на свідомій концептуалізації книги. Інтелектуалізм як наскрізний настрій і своєрідний інструмент творення художнього світу домінує в книзі. Із-поза мерехтливо-го, рясно розбарвленого світу графічних знаків ліричної збірки поскрізь виглядає обличчя осмислювача-мрійника, пристрасного творця і тлумача «метафорики» миготливих миттєвих прозрінь і вічних істин, урбаніста-життєлюбця з неповторною егофілософією, для якого «власні вірші – чуттєві небесні думки, переписані долею, ніжністю, серцем» [с. 18]¹. Свою непросту гру зі словом-кодом «метафора» поет розпросторує крізь плетиво улюблених ліричних «сюжетів», у яких не боїться самоповторень чи ремінісцентних відлунь-перегуків із іншими митцями. Дуже часто це слово поет апробує то як анафору [*Метафори майбутнього*, с. 19], то як провідний, лейтмотивний акорд, то як важливий елемент ускладнення ритмомелодики, контекстуальний нюанс художнього образу, цілої картини тощо.

У першому циклі *Україна – метафора світу* лірик здійснює своєрідний культурологічно-історіософський променад численними місцями (здебільшого містами) України та світу, у яких чи то сам безпосередньо бував і принагідно «зафіксував» ті чи інші переживання, чи то вряди-годи замандрував уявою в місцини, де можна відчутти подих вічності, щоби помедитувати «над долею кожного слова, що безсмертя народу своєму несе» [*Перемога поезії...*, с. 16] і «зрезюмувати» для себе дещо пафосний, хоча й наївний висновок: «Боже! Як нам далеко до неба! Може, вірші туди допливуть?» [диптих *Толедо*, с. 17]. Географія поетових історіософських або культурологічних мандрівок містами й місцинами, справді, досить-таки широка: Київ, Ірпінь, Чернігів, Юзівка, Маріуполь, Харків, Черкаси, Полтава, Батурин, Чигирин, Холодний Яр, Золотоноша, Канів, Умань («Софіївка»), Почаїв, Січ, Кубань, Крим (Причорномор'я), Феодосія, Віченца, Толедо, Мадрид... Постає питання: пощо ліричному героєві оті паломництва метафоризованими місцями? Дослухаймося до самозізнань: для О. Гордона як поета з виразним урбаністичним світосприйняттям «Усі міста – метафори краси / Звеличених епохами народів», в яких людство читає «їхні голоси / І їхньої любові ширий подив» [с. 7]. Інколи поет надмірно «захоплюється» грою в метафоричні асоціації – і, буває, (дещо претензійно) навіть урівнює себе то до Шевченка [«Стою, мов Шевченко, над Львовом в задумі, Вдивляюся в неба живу течію...», с. 14], то до Рільке («Із Києва я плив у Кременчук, Як Рільке; зупинявся у Черка-

¹ Тут і надалі, покликаючись на поезії з останньої книги О. Гордона, після цитат зазначаємо назву тексту і сторінку.

сах, А потім їздив у Золотоношу, Де тиша золота вплелась в поезії – Зійшла на мене, наче долі дух...» [с. 22], то до Овідія, а то й узагалі проголошує себе поетом-сином «синьоокої України» «з віщим словом Орфея-пророка» [с. 23]. І все-таки в патетиці лірико-імпресіоністичних зізнань та в номенклатурі різних міст і місцевостей для поета найсвятіша рідна земля – Україна, яка постає як «метафора світу», «метафора долі», «молитва до світу». «Наче тиші безсмертна графіка, Україна – до серця метафора» [с. 6], – зізнається поет. Зазначимо, однак, що «ерудитія» віршів О. Гордона не притлумлює безпосередності ліричного вислову, а навпаки – значно збагачує, витончує їхню естетичну природу.

Інколи, щоправда, пристрасне захоплення красою міста в асоціативному переплетенні з інтимним мотивом зіштовхує поета до витворення курйозних, дивоглядних пасажів: «...Згадую міста замріяне диво... Ти в цьому місті – як вічність, вродлива!» [див.: *Місто Палладіо – тиха Віченца*, с. 14]. Напрошується логічне запитання, чи привабливо прозвучить для красуні заокличена (!) врода, яку порівняли з вічністю, тобто з ветхою старушенцією?..

У другому циклі – *Метафори Львова* – рідне місто для лірика асоціюється з вічністю, безсмертям, «світом, повним тиші снів і забаганок», якому хочеться зізнатися в невичасній, безмежній любові, тужливо кинути поглядом крізь перспективу «заримованих серцем кроків» і перепитати: «Що залишиться по мені, Крім поезій на кожній вулиці?..» [с. 25]. «Урбаністичний духом оптиміст», О. Гордон готовий ледь не всі свої вірші присвячувати Львову – «місту екзотики», «місту кохання». Адже лише в рідному місті, у метафоричній уяві митця, «натхнення закоханих – віршами квітне», «шикуються у горизонт віків / Живі легенди правди і любові», «доля танцює за давнені вальси», бо саме тут, уважає він, можна звести «храм Поезії, Пам'яті, Духа, Любові». «Кожне місто насправді – великий поет. І народжує також великих поетів, Бо без них і воно, наче аналіфabet, Тільки звужений простір фальшивих аскетів» [с. 26], – «синтезує» поет своє розуміння феномену міста взагалі і Львова зокрема, або ж «філософію міста – як вчення краси...»

До речі, у другому циклі поміщена в'язанка віршів, які поет окреслив як «квадрат квадратів»; для них характерна химерна гра словом – багаторазова зміна послідовності поєднання одних і тих самих слів у рядках, що породжує нові змістові сенси, зміщення нюансів, акцентів. На мій погляд, ці «квадрати квадратів» є стихійним або ж і свідомим виявом нео- чи постнеобарокового художнього мислення, своєрідною реанімацією «многopремінительного» вірша-«протеуса» («котрий кілька десятків разів переминятися может»), форму якого, зокрема, апробував наприкінці XVII ст. у збірці «оздобних штучок» *Млеко* Іван Величковський. Проілюструю своє спостереження текстами, аби пересвідчитися в подібності їхньої поетичної природи.

Вірш О. Гордона: «Я люблю рідний Львів в сивині вечорів... / Тихий світ, ніжний день, сонця сон і печаль. / Я молю віщих дів... Світ мені заповів / Віршів мить – для людей, а для скронь – сиву даль. // Рідний Львів в сивині вечорів я люблю... / Ніжний день, сонця сон і печаль – тихий світ / Віщих дів світ мені заповів... Я молю... Для людей... / А для скронь – сиву даль: віршів мить... // В сивині вечорів я люблю рідний Львів. / Сонця сон і печаль – тихий світ, ніжний день – / Світ мені заповів... Я молю віщих дів... / А для скронь – сива даль... Віршів мить – для людей! // Вечори я люблю: рідний Львів в сивині... / І печаль –

тихий світ... Ніжний день – сонця сон / Заповів... Я молю віщих дів... Світ мені – / Сива даль... Віршів мить – для людей і для скронь...» [с. 37].

В Івана Величковського читаємо: «Яко ниву рясно плоди украшають, / Тако діву красно роди ублажають. // Ниву рясно плоди украшають яко, / Діву красно роди ублажають тако. // Рясно плоди украшають ниву, / Красно роди ублажають тако діву. // Плоди украшають яко ниву рясно, / Роди ублажають тако діву красно...»¹.

Як бачимо, поетична розбудова текстів подібна, хоча вони відрізняються строфою (катрен // дистих) та ритмомелодикою. Отож можна припустити, що сучасний поет-ерудит задля оновлення й розширення естетичних можливостей наполегливо відшукує «перла многоціннії» в дещо призабутому реквізиті давніх поетичних традицій... «Література – то велика фабрика взірців»², – стверджував в естетико-філософській «розмові» *Про брехню* Чеслав Мілош. І те, що естетична гра зі словом у Величковського та Гордона структурована цілком аналогічно, дає підстави вести мову не так про наслідування, як радше про творчу спадкоємність українських поетичних традицій (у книзі *Метафори любові та війни* надруковано щонайменше п'ять «протеусів», які є безсумнівними Meisterwerk-ами).

Наступні два поетичні цикли (*Метафори любові* та *Метафори війни*) творять своєрідний тематично-настрійовий фокус книги. Правда, до честі автора книги, навіть за трагічних обставин воєнного лихоліття мелодія інтимних зізнань більш нюансована розмаїтими образно-поетичними знахідками, аніж воєнна тема, яка одверто пригнічує душу лірика-інтелектуала. До того ж, якщо мотив війни в поезіях інших циклів «виказує» себе хіба вряди-годи, головно на рівні мікрообразів, або наче побіжних, неістотних, проте нав'язливих і прикрих, болісних вкраплень, то любовні акорди поскрізь відлунують у ліриці О. Гордона на зразок постійно повторюваної, у багатьох варіаціях, домінантної теми музичного твору.

Інтимна тема у збірці звучить то як боязкий, обережний спогадовий жест про пережиті почуття, про дещо абстрактно сконструйований одвічний ідеал – «невидиме щастя – творіння терпких почуттів» (де Вона (!) – «неначе мрія золота», «мов небо, – завше молодію! / Натхненна, ніжна, рідна... і свята» освячує життя собою; де «серед тихих рядків і невидимих літер» ліричний герой патетично заявляє: «Я цілую тебе кожен день перед вічністю... / Ти – «безсмертна закохана», всім невідома. / Ти – моя: ще з далекої тиші античності, / Ти для мене небесного щастя мадонна» [с. 43] або ж напрямці зізнається: «Я працюю для тебе високо в небі...»); то – дуже часто – як сповнений неповторною пластичністю й елегантною чутливістю еротизм «абрикосових ночей» (де є й такі ліричні фантазії: після «усіх століть» чекання «Ти обернешся в звіра... І теплою плоттю / Відігрієш мої відчайдушні уста. / Я піду на твій подих, на запах, на дотик, / На твій погляд – туди, де чарує краса / Праісторії душ і дрімучих інстинктів, / Давніх звичаїв зваблення і забуття...», щоби спізнати «усю насолоду сваволі...» [с. 45]; «А я тону... Любові повен човен / В п'янкій поезії твоїх оголень» [с. 65]. Зрештою, ліричний герой часто й, либонь, одверто зізнається, що знайшов для себе прихисток у мис-

¹ Цит за: *Українська література XVII ст.*, Київ : Наукова думка, 1987, с. 327–328.

² Див: Мілош Ч., *Велике князівство літератури. Вибрані есеї*, Київ : Дух і Літера, 2011, с. 370

тестві слова передусім завдяки Їй: «Хоч я закоханий у небо / І в ночі кольорові, / Насправді, я лише для тебе / Живу у слові!» [с. 49]. До речі, мотив життя в поезії як долю, фатум О. Гордон неоднораз ословлює в численних ліричних пасажах про служіння мистецтву як любові: «Лікує Бог поезією нас, / Любов'ю надихаючи до злетів» [с. 52].

У збірці натрапляємо й на безсумнівні шедеври інтимної лірики про неймовірні «легенди любові в гарячому серці», як, скажімо, «Морський романс» із майстерно закільцьованими строфами. Проте іноді, наче покрадьки, пронизує думка, що О. Гордонові краще вдаються не так цілі тексти, як окремі колоритно зоркестровані строфи або рядки (промовисті приклади – геніальна простота першого («Звідки ніжність твоїх очей?...») й передостаннього рядків («Я кохання тобі не су...») в украї метафорично складному вірші [див.: с. 44], а також чотирирядкова мініатюра: «В надрах віршів – смуток наших тіл... / Слово – як дарунок щастя з неба... / Я його привласнити хотів, / А знайшов лише любов до Тебе!..» [с. 48]. Тобто може видатися, нібито в його текстах ефектно розпочатий ліричний акорд часто переливається у дещо тривіальний розвиток домінантного мотиву та легко-важно-незугарне викінчення. Словом, після численних довершених фрагментів може устійнитися враження про О. Гордона як поета, який не завжди відповідально випрацьовує форму своїх віршів. Однак після уважного перечитування його текстів переконаєшся, що це враження хибне: поет дуже вимогливий до естетики свого ліричного голосу, він глибоко усвідомлює оту крайню відповідальність за поетичне покликання. Для нього кожне слово – це вчинок, який маркує факт глибокого усвідомлення, що «на віршах твоїх виростатиме людство» [с. 79]. Поет не приховує свого самопосвятного фанатизму, адже навіть в очах коханої його ліричний герой здатен розгледіти «шалену пристрасть віршів». Те, що автор збірки свідомий високої місії поета, посвідчує його неспростовно фанатичний пістет, божественне замилювання стихією поезії: «Вірші падають із небес, / Наче мрії у наші думи... / Потім твердо несуть свій хрест / На землі розіп'ятим сумом» [с. 89].

Трагічний катаклізм часу – жорстока повномасштабна війна росії проти України – теж залишив істотні сліди в мелосі О. Гордона. Знаючи, що «на війні вірші пишуться кров'ю», лірик дещо наївно, але завзято «переконає», що слова як «бійці в бронжилетах духа» – безсмертні (бо ж, мовляв, ніколи «слів високе сходження ніхто не переміг!»), що «перемогти епоху / можна лише творчістю, / яка перемагає час!», що «всі війни переможуть лиш поети!», що тільки поети та їхнє слово здатні врятувати людство від руїн. Чи не тому, що в пору воєнного лихоліття краще затамувати голос, зберігати тишу й мовчки поглинати свавільно-мерехтливий хаос трагічних повідомлень із передової та з місць чергових злочинних терактів на українській землі, поетові наче бракує часу на ритмомелодійні співи. Мабуть тому тема війни у збірці проартикульована не так заримованими силабо-тонічними строфами, як прозаїзованим верлібровим словом, яке часто набирає форми дуже лаконічної, експромтно-спонтанної мініатюри чи афоризму на зразок: «Кожна війна завершується / поезією перемоги, / а кожна епоха – / це поезія тиранів, / зачитана до дірок / пересіченими читачами / через відсутність смаку / до будь-якої / поезії...» [с. 71] – безапеляційно окреслює поет своє розуміння головної причини всіх воєн.

Медитації про відповідальність за поетичне покликання, коли поезія постає в монолітній сув'язі з красою світу та почуттям любові, зібрані в п'ятому циклі

Метафори поезії. Із глибоко амбівалентним усвідомленням того, що «Кожне серце – лиш любові твір. / Кожен з нас – лише любові жертва» [с. 87], поет висновує й химерну фатальність свого дару: «Так боляче й смертно / озвуться слова / в твоїй заримованій долі. / Написана навіть / найменша строфа – / це клітка нової неволі. // Ти – раб своїх істин, / аскет вільних дум, / ув'язнений даром поета. / Життя – тільки вічність, / Життя – тільки сум / за подихом творчого злету. // І кожна з твоїх / завіршованих драм, / фарбованих долею літер, / стікатиме кров'ю / за давнених ран – на вітер, / на вітер, / на вітер... [с. 88]. Дещо фатальним, нав'язливим акордом звучить завершальний триразовий повтор «на вітер», майстерно порубаний на три рядки, наче на три розпачливі зойки. Незважаючи на усвідомлення фатальної приреченості місії поета, О. Гордон дуже часто розмірковує про «дива поезії», про художнє слово – «мовчазний трепет душі», авторитетно переконуючи себе і світ, що, мовляв, своїм поетичним словом він «записує... красу» у вічність. У шанобливому ставленні до мови як «метафори любові», де «кожне слово – поцілунок» і кожен вірш – «немов любовний лист», поет також висловлює свою безмежну любов до мистецтва, творчості, натхненного оздоблювання повсякдення у цвітастий, багатозначний одяг метафоричного слова.

Це підтверджує, зокрема, наступний розділ – *Метафори верлібра* (правильніше – верлібру). Верлібри О. Гордона – це наче своєрідні мікротрактати неспростованих, часто заокличених (!), тез у дефінітивно-експлікативному або метафорично згущеному оформленні, які легко можна сприймати за мікроесе, афористичні міркування чи метафоричні інтелектуальні загадки-ребуси, які автор здебільшого сам і експлікує, витлумачує, як-от: «Бог надає нам / можливість заслужити / щасливе земне життя, / вічну любов, / легку смерть / і важке безсмертя. / Кожен обирає своє» [с. 96]; «Проза – минуле, / драма – сучасне, / поезія – майбутнє. / Ми виростаємо з минулого, / мандруємо сьогоднішнім, / а мріємо про майбутнє» [с. 97]; «Поезії судилася самотність / мільйонів підручників. / Поетам призначена доля / мільйонів самотніх...» [с. 96]. Можливо, саме тому його вільні вірші здебільшого мініатюри, які своїм лаконізмом споріднені з логіко-інтелектуальними конструктами, максимами, короткими повчальними синтетичними судженнями, що з часом можуть набувати ореолу крилатих висловів або фразеологізмів. Читач відразу ж виловлює оті майстерно закросені афористичні окрушини чи їхні фрагменти, які, наче новітнє мудрослів'я, наштовхують на роздуми і немовбито призначені для запам'ятовування: «Вірші – це перелітні птахи наших душ / із життя у смерть / та – в безсмертя» [с. 98]; «Народ без поезії – / сліпий на власну совість» [с. 99]; «Поезія – це хвороба закоханих у життя...» [с. 99]; «... поезія / нікуди не зникає: / вона лише переходить / у твою красу» [с. 100]. Форма верлібру для лірика – це окрема нагода для концентрації думки, яка увінчується синтезованим висновком. Але, зрештою, як і в більшості попередніх розділів книги, філософські прозріння лірика у верлібрах поєднуються з лейтмотивними для нього мотивами – поезія як любов/кохання і любов як поезія: «Мої нічні вірші / ще сповнені запахом / твоїх мрій, / жагою тіла / і ароматом слів, / що залишились / невимовленими / на твоїх устах, / бо мій поцілунок / завчасно / поставив крапку / на поезії ночі» [с. 99].

До речі, у *Дитинку духовності* із верлібрового розділу проявилася ще одна важлива риса поетичного мислення О. Гордона – його тяжіння до дифузії різних мистецьких стихій, злиття образно-асоціативних «хвиль» музики, живопису,

архітектури, слова. Лірик пробує малювати словом, наче архітектор, конструювати цілі метафоричні ліричні міста, заповнювати вірші звуковими ефектами, омузичувати просторинь слова: «1. З висоти слова / безсмертна поезія – / архітектура. 2. З висоти сонця / уся архітектура – / поезія» [с. 101]. Цей феномен у сучасній літературній науці називають синтезом мистецтв або інтермедіальністю. І справді, у численних віршах збірки відстежуємо такі схрещення, накладання мистецьких стихій, своєрідну полімистецьку культурософію, гру образними асоціаціями із різних мистецьких контекстів, що звучить як «тиха музика див і метафор». Так, зразком «живопису у слові», коли «вірші до музики радісно туляться» і виграють «магією вічних полотен Ерделі», є вірш *З твоєї краси слова виростають*: «Слова – патріоти твоєї краси. / Вони виростають з країни безсмертя. / Їх, наче з небес, у життя принесли, / Змішали із фарбами снів на мольберті. [...] З твоєї краси виростають слова. / Я трепетність їхню вкладаю у століття. / Ти навіть із віршів виходиш жива / На світлі полотна любові до літер» [с. 47]. Внаслідок асоціативного зближення засобів і прийомів різних мистецтв в О. Гордона постають не лише окремі рядки чи строфи, а й цілі вірші: «Слово тріпоче у музиці серця відвертій, / Немов поцілунок небес на устах» [с. 54]; «Без твоєї краси – не житиму, / Ти – мій пам'ятник за життя! / Ти – моїх почуттів правителька. / Я – лиш скульптор із майбуття... // Архітектор земному світові, / Піднебесному – вічний пророк... / Я – до скону тебе любитиму / У звеличених храмах строф. // Я підношу тебе очима / І виліплюю з теплих слів... / Ти – любові моєї вітчизна, / Ти стоїш на межі світів!» [с. 55]. Поет, наче зумисно, шукає збагаченої асоціативної експресії в межисвітті різних мистецтв – і завдяки цьому вибудовує згущені, колоритні метафоричні світи.

Значимо також, що для О. Гордона як поета-ерудита дуже характерні експлікативні, або дефінітивні, вірші, які структурно нагадують наукові визначення, інтелектуально закроєні міркування-судження на зразок: «Україна – це...», «Любов – це...», «Вірші – це...» тощо. Такий «дефінітивний» або «дискурсивний» ліризм виказує в поетові людину, яка перебуває в перманентному світоглядному пошуку і яка все й усюди намагається для себе та світу пояснити й укласти в формулу новоосвоені істини життя. Прикметно, що «дефінітивні» конструкції є однією з безсумнівних домінант поетичного голосу автора збірки *Метафори любові та війни*. Це, звісно, маркує в віршах логіко-інтелектуальний фермент, виказує виразно дидактичний патос, у якому «ерудиція», логіка можуть приглушувати ліризм. Однак, як відомо, такий спосіб розбудови поетичної фрази характерний і для багатьох інших знаних сучасних українських поетів, причому без жодної шкоди для їхньої мистецької репутації.

Багато що можуть про поета «розповісти» й улюблені («ключові») слова чи акцентована пріоритетність розділових знаків. Так, у поезії О. Гордона панують тире, три крапки та знак оклику, які «інформують» читача про часте застосування прийому затамовування голосу, умовчання, недомовленості, а водночас про патетику, пафосність. І справді, його рясно метафоризована поезія багата на уривчастість і недомовки, ритмічні паузи, зупинки, апелювативні акценти, пафосні вигуки, зізнання, захоплення. До його улюблених слів-поетизмів належать: запевітний, віщий, краса, життя, безсмертя, безсмертний, вічність, вічний, небо, небесний, Бог, святість, душа, серце, молитва, любов, кохання, ніч, тиша, мрія, сон/сни, ніжність, Львів, місто, слово, поезія, творчість, метафора, вірші... Ліричний герой поезії О. Гордона «декларує», що «слів високе сходження ніхто не

переміг», можливо, саме тому поет прагне апробувати у поетичному тексті увесь конотативний ресурс улюблених лексем, які приховують неокраї світи символічного змісту. Слова й цілі пасажі в його поезії, як правило, не площинні, однозначненні, а відлунюють різними контекстами, ремінісценціями, затаєними цитатами, алюзіями, інколи пародіюванням чужого мовлення, позначені аурую інтертекстуальності. Це цілком органічне для поета, для якого мова поета, «засновника тисячі учень» і «літописця серця», – це скомплікована система відлунь різних голосів: «Поезія насамперед – затям! – / Непреможна спадкоємність мови» [с. 74]. У цілому ж мова його віршів позначена виразним індивідуальним тембром, який він наполегливо плекав, виформовував упродовж понад тридцяти років творчих пошуків. Лірика О. Гордона – багата і строфічною будовою (дуже неповторні його вірші в формі англійського сонета (4+4+4+2) та їхні прикінцеві дворядкові «сонетні ключі»), і ритмомелодійною оздобою (див. вірш «Я буду берег моря берегти...», с. 22), і розмаїтими стилістичними засобами. Усе це запевняє, що автор збірки *Метафори любові та війни* – безсумнівний маестро сучасного українського художнього слова. У цьому, зокрема, переконуємося після прочитання останнього, сьомого, розділу книги – *Метафори перекладу*, до якого увійшли переклади двох сонетів французького поета XVI ст. Жоакена дю Белле та тридцять три вірші Поля Верлена. Хотілося би більш докладно спинитися на безсумнівній оригінальності його перекладів, бодай порівняти їх з інтерпретаціями тих самих текстів видатних майстрів українського поетичного перекладу – Максима Рильського, Миколи Лукаша, Григорія Кочура... Але про це нам переконливо «оповість» широковідомий верленівський шедевр *Осінь пісня*, яка через специфіку поетичної фактури майже не надається для перекладу на інші мови. Версія О. Гордона: «Цей довгий схлип / В осінню глиб / До скрипки звук. / У серця рань / Мене не зрань. / Нудний мій вік. // Душа стражда. / Мов біль бліда, / Вже часу тінь. / Пливають думки / В сумні віки. / У далечинь. // Мене крізь ніч / Вітри сторіч / Під плач небес, / Мов лист женуть, / Така їх<ня> суть. / Такий мій хрест» [с. 106]. Версія М. Лукаша: «Ячать хлипкі, / Хрипкі скрипки / Листопада... / Їх тужний хлип / У серця глиб / Просто пада. // Від їх плачу / Я весь тремчу / І ридаю, / Як дні ясні, / Немов у сні, / Пригадаю. // Кудись іду / У даль бліду, / З гір в долину, / Мов жовклий лист / Під вітру свист – / В безвість лину» [гляди: Верлен П. Лірика. Київ: Дніпро, 1968. С. 51]. Версія Г. Кочура: «Неголосні / Млосні пісні / Струн осінніх / Серце тобі / Топлять в журбі / В голо- сіннях. // Блідну, коли / Чую з імлі – / Б'є годинник: / Линуть думки / В давні роки / Мрій дитинних. // Вийду надвір – / Вихровий вир / В полі млистім / Крутить, жене, / Носить мене / З жовклим листям» [гляди: Верлен П. Лірика. Київ: Дніпро, 1968. С. 52]. Якщо уважно прислухатися (!) до перекладів, то зауважимо: М. Лукаш перешиває звуковий склад тексту – для створення ефекту тужливої настроєвості – приглушено-дзвінками відлуннями (панівні звуки або співзвуччя – глухі ч, т, х, с, к, п та хл, хр, ст, гл, тр, сн у перших двох строфах, а в останній додаються до ансамблю виразні дзвінки б, л, д, ж, р...), тоді як у Г. Кочура дещо інший репертуар зацентрованих звуків, особливо поєднання дзвінкого з глухим або дзвінкого з дзвінким: сн, стр, хр, кр, дн, мл, мр, причому у першій і останніх строфах домінує пронизливо зажурений посвист звука «с». Цікаво й те, що М. Лукаш надає перевагу комі й крапці, а для Г. Кочурові для посилення експресії знадобилися крапка, тире, двокрапка. На тлі перекладів відомих майстрів українського художнього перекладу *Осінь пісня* в інтерпретації

О. Гордона теж позначена неповторними барвами; у нього цілковито панують крапка, короткі експресивні речення, порівняльні звороти й по-своєму інтонаваний ансамбль звуків. У версії автора збірки *Метафори любові та війни* не вчувається й найдрібнішого натяку на наслідування метрів-попередників. Отож-бо, як і *Осінь пісня*, його перекладна творчість позначена безсумнівною майстерністю, яку рано чи пізно належно, високо оцінять і колеги-поети, і перекладознавці, і читачі.

Словом, найновішою книгою віршів *Метафори любові та війни* О. Гордон уже вкотре підтвердив репутацію поета з власним колом тем і мотивів, зі своєрідним поетикальним інструментарієм, а також те, що він лірик, який органічно живе й розбудовує своє неповторне буття в магичній країні метафоричного слова. Нехай він і надалі так само завзято засобами метафоризованих прозрінь відкриває для себе й усього світу істину про те, як «слово тріпоче у музиці серця відвертій» і як «лікує Бог поезією нас, любов'ю надихаючи до злетів».

Липень-жовтень 2023 р.

Юрій Горблянський – доцент катедри української літератури імені академіка Михайла Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка.

ORCID: 0009-0005-5740-1918

Email: yuriy.horblianskyi@lnu.edu.ua